

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

Tractatus de Beatitudine, de Actibus humanis, eorumque Moralitate, de
Virtutibus ac Donis, de Vitiis ac Peccatis, & de Legibus, nec-non
Dissertationem Theologicam de Probabilitate

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

§. III. Solvuntur objectiones

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78232](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78232)

humana potest præcipere actus interiores per se A
requisitos ad integritatem exteriorum in genere
moris, quantumcumque per exteriores non suffi-
cienter manifestentur. Major constat, Minor ve-
rò probatur in intentione baptizandi, & admini-
strandi alia sacramenta, in dolore ad confessionem
requisito, & in attentione recitandi horas cano-
nicas, sine quibus actus exteriores non habent
integritatem moralem necessariam, quamvis actus
illi interni, per exteriores sufficienter non manife-
stentur.

Hanc conclusionem fufius B claravimus in dis-
seratione Theologica de probabilitate, art. 2.
ubi contra Caramuelem ostendimus, præceptum
Ecclesiasticum de horis canonicis recitandis, non
solum ad attentionem & devotionem exte-
riorem, sed etiam ad interiorem obligare. Quod
potest adhuc confirmari ex eo quod aliqui Pontifi-
ces cum aliquibus dispensarunt, ut etiam si divi-
num officium cum mentis distractione recitave-
rint, modò id malitiosè non fecerint, præcepto
Ecclesiæ satisfaciunt, ut concessit Leo X. Mino-
ritis, prout refertur in compendio Privilegiorum
Societatis Jesu, sub littera, *Horæ Canonicae*, §. 5.
Ex hoc, inquam, confirmari potest sententia quæ
docet Ecclesiam præcipere attentionem internam,
& non solum externam, in recitandis horis; dis-
pensatio enim supponit legem, à cuius obliga-
tione eximit: Ergo si Pontifices dispensarunt cum
aliquibus, ut satisfacerent præcepto Ecclesiæ, de
recitatione divini officii, quamvis illud cum men-
tis distractione recitaverint, manifestum videtur,
Ecclesiam præcipere attentionem & devotionem
interiorem & non solum exteriorem in horis cano-
nicis recitandis.

Dico quartò, lex humana non potest præcipe-
re aut prohibere illos actus internos, qui tantum
per accidens conjunguntur cum exterioribus.

Paret hæc conclusio: cum enim lex humana, ut
suprà dicebamus, per se primò tendat ad exter-
num & commune Reipublicæ regimen, nihil
potest præcipere, nisi vel sit sensibile in se, vel
cum per se sensibili connexionem per se habeat:
Sed actus interni, qui per accidens tantum con-
junguntur cum exterioribus, nec per se sensibiles
sunt, nec connexionem per se habent cum actu
externo per se sensibili: Ergo non possunt cadere
sub lege humana.

Confirmatur: Quando actus interior non est
per se conjunctus cum actu externo, sed tantum
per accidens, actus interior se habet tantum ut
modus implendi præceptum: At modus præcepti
non cadit sub præceptum, ut docet D. Thomas
infrà quæst. 10. art. 9. Ergo lex humana non
præcipit actum internum simul cum externo,
quando internus necessariò conjunctus non est
cum actu externo, sed tantum per accidens. Sic
quando lex humana præcipit jejunium observan-
dum tempore quadragesimæ, non præcipit simul
internum motivum vel pœnitentiæ vel temperan-
tiæ, quia internum motivum tale, tantum per
accidens conjunctum est externo jejunio, cum
non referat, ex quo motivo præceptum jejunii im-
pleatur, modò impleatur ex honesto motivo.

§. II.

Solvuntur objectiones.

11. **O**BJICIES primò contra primam conclu-
sionem: Potestas Ecclesiastica spiritualis est,

& ordinata ad profectum interiorem animarum,
tanquam ad finem: Sed ad hunc finem conse-
quendum, valde necessarium est, ut extendatur ad
actus etiam purè interiores præcipiendos, in qui-
bus præcipue consistit animarum salus: Ergo da-
tur in Ecclesia hujusmodi potestas.

Confirmatur: Potestas Ecclesiastica absolute
data fuit à Christo, dum dixit Petro: *Quodcumque
ligaveris super terram &c.* Ergo non est cui limite-
tur à nobis ad actus exteriores.

Ad objectionem respondeo quod finis potesta-
tis Ecclesiasticæ remotus, est salus animarum, pro-
ximus autem est bonum sensibile & exterius, per-
tinens ad sensibilem hierarchiam. Uterque autem
non cadit sub legis præcepto, sed tantum actus
exteriores, qui ordinantur ad illud bonum exte-
rius; ex consequenti verò cadunt etiam actus in-
teriores, qui per se connexionem habent cum ex-
terioribus; non verò actus interiores puri, ne-
que qui accidentaliter solum connectuntur cum
exterioribus. Unde

Ad confirmationem responderetur quod potestas
legislativa tributa à Christo, merito limitatur ad
actus tantum exteriores, & interiores, qui per se
connexionem habent cum illis; nam cum sit in
ordine ad gubernationem sensibilibus hierarchiæ
tantum, debet esse per ordinem ad actus sensibiles
exteriores, & ad interiores, sine quibus hujus-
modi exteriores per se esse non possunt.

Objicies secundò: Ecclesia præcipit fidelibus ut
singulis annis confiteantur peccata sua, etiam purè
interiora: Ergo potest actus purè interiores
præcipere.

Confirmatur: Summus Pontifex potest dispen-
sare in voto merè interno: Ergo & actum purè
internum prohibere vel præcipere.

Ad objectionem respondeo quod Ecclesia non
potest præcipere fidelibus ut confiterentur pecca-
ta pura interiora, sed id non fuisset præceptum
à Christo, qui potestatem habet præcipiendi actus
purè internos: Supposita verò institutione con-
fessionis exterioris à Christo facta, determinat
tempus quo obligat præceptum Christi, præcipi-
endo ut fiat saltem singulis annis: hoc autem non
est præcipere actum internum, sed externum, &
internum, ut connexionem habet per se cum ex-
terno, supposita Christi institutione, quod optime
potest.

Ad confirmationem, concesso Antecedente,
nego consequentiam & paritatem: Ratio dispa-
ritatis est, Primò quia ad dispensandum potestas
coactiva non requiritur, bene tamen ad præci-
piendum aut prohibendum. Secundo, quia dis-
pensatio internam animi quietem respicit, lex verò
externam gubernationem. Tertio quia obliga-
tio voti oritur ex interno actu, nec signo externo
indiget: at obligatio legis humanæ non obligat
ex solo actu interno, nisi etiam promulgatio ac-
cedat.

Objicies tertio: Ad Ecclesiam pertinet suis le-
gibus dirigere homines in vitam æternam: Sed ad
hunc finem magis necessarium est ordinare actus
internos quam externos: Ergo Ecclesia actus
merè internos præcipere vel prohibere potest. U-
nde in cap. *Noverris*, de sententia excommunica-
tionis, excommunicantur omnes hæretici. Et
in Clementia 1. de hæreticis cap. *Multorum*, cir-
cassimem, excommunicantur Inquisitores hæreti-
cæ pravitatis, si odii, gratia, vel amoris lucris,
vel commodi temporalis obtentu contra justitiam
& conscientiam suam, omiserint contra quem-
quam

quam procedere ubi fuerit super pravitate heretica procedendum. Et in cap. Dolentes, de celebratione Missarum, præcipitur Clericis, ut divinum officium nocturnum pariter & diurnum, quantum eis Deus dederit, studiosè celebrent pariter & devotè: hæresis autem peccatum mentis est, amor & odium actus interni, devotio etiam interior actus est.

16 Respondeo ad Ecclesiam pertinere suis legibus dirigere homines ad vitam æternam, non quomodocumque, sed cogendo & iudicando; unde cum ipsa non iudicet de actibus purè internis, sed in iudicio Dei reserventur, non potest eos præcipere aut prohibere, si purè interiores sunt. Uade ad capita juris citata, dicendum est, quod hæresis prohibetur ab Ecclesia, & punitur excommunicationis pœnâ, non ut purè mentalis est, sed ut conjuncta est cum exteriori. Similiter odium & amor puniuntur, ut conjuncta sunt cum actibus exterioribus, & interna devotio præcipitur, ut conjuncta est orationi vocali.

17 Obijcies quartò contra tertiam conclusionem: Lex humana præcipere aut prohibere non potest nisi illos actus de quibus potest iudicium ferre: Sed non potest iudicare de actibus internis, qui per exteriores sufficienter non manifestantur, cum Ecclesia neque Respublica secularis iudicent de occultis; ut enim dicitur in cap. Tua nos, de simonia: Nobis datum est de manifestis tantummodo iudicare: Ergo lex humana non potest præcipere aut prohibere actus illos internos, qui per exteriores sufficienter non manifestantur, quamvis illis per se connectantur.

18 Respondeo, concessa Majori, negando Minorem, ad hoc enim ut lex humana de actu interno iudicium ferre possit, non requiritur quod actus internus sufficienter per externum exprimat, sed sufficit & requiritur quod habeat connexionem per se cum externo, de quo potest iudicium ferre, tunc enim, saltem indirectè, potest iudicium & legem ferre supra actum internum. Si verò actus internus sit per se causa actus exterioris, & sufficienter per illum manifestetur, lex humana directè supra illum iudicium & legem ferre potest.

19 Obijcies quintò contra ultimam conclusionem: Ecclesia potest punire actum interiore, qui tantum per accidens connectitur cum exteriori: Ergo & illum præcipere vel prohibere. Consequentia patet, Antecedens probatur ex cap. Commissa, de electione & electi potestate in 6. ubi imponitur pœna privationis fructuum ei qui parochiale beneficium recipit cum intentione non suscipiendi sacerdotium intra annum.

20 Respondeo, negando Antecedens, & ad ejus probationem dico, quod Ecclesia ibi non punit illum actum interiore, sed exteriorem recipiendi beneficium, quem non vult punire, nisi ad juncto illo actu interno ut conditione; vult enim quod Clericus non faciat fructus suos, nisi receperit beneficium parochiale cum intentione suscipiendi sacerdotium intra annum; quod optimè facere potest, nam licet non possit Ecclesia suâ lege actus internos per accidens cum externis conjunctos prohibere vel præcipere, potest tamen eos requirere ut conditionem externi contractus, quâ non impleta, contractus non acquirit jus in rem sub tali conditione acceptatam. Sicut si quis vellet aliquid pauperi dare elemosinam sub hac conditione ut cum devotione & attentione interiori oraret, actum interiore non præciperet, sed tantum illum requi-

A retet ut conditionem quâ non posita nollet in pauperem transferre dominium elemosinæ exterioris.

Addunt aliqui, pœnam restitutionis fructuum perceptorum, non statui propter transgressionem legis Ecclesiasticæ, sed divinæ naturalis, quâ tenetur qui parochiale beneficium accipit, se idoneum ministrum talis beneficii reddere. Nec refert, quod aliâ viâ possit hic fructus percepti beneficii compensare, & aliis obsequiis suos reddere; nam hoc ipso quod Ecclesia determinat certum genus officii, quod beneficium debeat in compensationem accepti beneficii præstare, non est amplius in ejus potestate illud mutare: sicut hoc ipso quod Ecclesia suâ lege determinat præceptum divinum de sabbato sanctificando, per auditionem sacri, non est amplius in potestate fidelium illud in aliud opus commutare.

ARTICULVS II.

Utrum leges humane tam civiles quam Ecclesiasticæ obligare possint in foro conscientie, ita quod eas transgrediens reus sit culpe apud Deum?

21 **V**alenses apud Guidonem lib. de hæresibus, Marthus de Paqua, Joannes Wiclef, & Joannes Hus ex Bellarmino 4. de Pontifice cap. 15. negant ullam legem humanam, siue Ecclesiasticam sit, siue civilem, in conscientia obligare. Hos secutus est Calvinus 4. instit. cap. 15. & sequentibus, ubi tametsi concedat, Prælatos & Magistratus politicos, posse leges aliquas ad conservationem disciplinæ & pacis inter cives præscribere; negat tamen eas in conscientia obligare, cum conscientia (inquit) soli Deo subdita sit, ideoque ab eo solo ligati seu lege coerceri possint.

22 **A**b hac sententia seu potius errore non longè distat videtur Joannes Gerson, Cancellarius Parisiensis, Tract. de vita spirituali, lect. 4. alfabeto 62. ubi admittit quidem, leges humanas, maxime Ecclesiasticas, habere vim obligandi in conscientia, contendit tamen eas vim illam à solo Deo, vel à Christo habere, non verò à legislatoribus humanis, qui dum leges condunt, solum declarant obligationem quam Deus imponit, ipsi verò nullam obligationem in foro conscientie imponunt. Exemplum affert de ægrotis, qui tenentur in conscientia Medicis obedire, non quod Medici imperandi auctoritatem habeant, sed quia declarant id ad quod ægrotus lege naturali & divinâ tenetur. Gersonem sequitur Almainus Tract. de potest. Ecclesiast. qu. 1. cap. 12. quantum ad leges civiles, sed non quantum ad Ecclesiasticas. Ut hic error confutetur, & communis ac vera sententia declaratur, sit

S. I.

Vera sententia duplici conclusione statuitur.

23 **D**ico primò, leges humanas Ecclesiasticas habere vim obligandi ad culpam, & in foro conscientie.

24 **C**onclusio est certa de fide, ac definita in Concilio Constantiensi sess. 8. & 19. contra Wiclef. & Joannem Hus, & in bulla Leonis X. contra Lutherum,